

Dr. Zeynep Elif Yıldızlı

II. Başkan, Jeolojik Araştırmalar Derneği

zeynepelif@zeynepelifyildizli.com

twitter: @ZeynepYildizli

facebook: facebook.com/zeynepelifyildizli

www.zeynepelifyildizli.com

Amerikan Petrol Tröstü

ENTEĞRE

PETROL

ŞİRKETLERİNİN

DOĞUŞU

MEDENİYET İNSANOĞLUNUN ATEŞİ BULMASI VE ONU KONTROL ETMESİNİ ÖĞRENMESİ İLE BAŞLADI. İLK YAKIT MUHTEMELDİR Kİ ODUNDU VE BUGÜN HALA ODUN İNSANOĞLUNUN ENERJİ İHTİYACININ %10 NUNU KARŞILAMAKTADIR. GÜNÜMÜZDE ENERJİ İHTİYACIMIZIN %80'İNİNİ FOSİL YAKITLAR DEDİĞİMİZ PETROL, DOĞAL GAZ VE KÖMÜRDEN KARŞILIYORUZ FOSİL YAKITLAR YENİLENEMEZ KAYNAKLAR OLUP OLUŞUMLARI MİLYON YILLAR MERTEBESİNDEKİ ZAMAN DİLİMLERİNDE GERÇEKLEŞMEKTEDİR.

Yüzye sızıntılardan petrolü kazıyarak veya yüzye kömür madencilği ile insanoğlu bu yakıtları 1000 yıldan fazla bir süredir kullanmaktadır. Aslında petrol çok eski çağlardan beri insanoğlunun kullandığı bir hammadde. MÖ 4500 yıllarında petrol ısınma amaçlı olarak Mezopotamya ve Babiller tarafından kullanılmıştır. Ayrıca tıbbi olarak yaralanmalarda sürülerek, mide hastalıklarında yutulmuş ve kullanılmıştır. Yine Nuh tufanı sırasında gemilerin su geçirmezliğinin sağlanmasında kullanılmış, ve bugün bile hala su geçirmezliğin sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bugün anladığımız anlamda petrol endüstrisinin başlangıcı 1859 yılında Colonel Drake'e ithaf edilse de neredeyse yüz yıl önce 1745 yılında M. De La Sorbonier Fransada ilk petrol kuyusunu açmıştır. Yine 1745 yılında Fransada ilk rafineri işletilmiştir. 1847 yılında ise İskoçyada James Young Karbonifer (günümüzden 358 ile 298 milyon yıl önce) şeylerinden petrol üretmiştir. Ama günümüz petrol endüstrisinin başlangıcı yukarıda bahsedildiği gibi 1859 yılında Amerikada Pensilvanya'nın Oil Creek isimli bölgesinde "cable tool" sondaj yöntemi ile kuyular açılması ile başlamıştır. Aynı yılın sonunda 34 petrol şirketi 5 milyon\$ değerindeki, aydınlatma amaçlı kullanılan petrol ve gaz yağı üretmekteydiler.

John_D_Rockefeller

Ayrıca buharlı makina ile yaptığı "cable tool" yöntemi olarak tarihe geçen sondajın patentinde almadığı için temsil ettiği Seneca Petrol şirketinden kovulur ve 1880 yılında başlattığı dev iş koluna rağmen fakir bir adam olarak vefat eder. 1859 yılında Pensilvya'da 2000 varil petrol üretilirken, 1869 yılında 4 milyon varil ve 1873 yılında 10 milyon varil petrol üretilmeye başlanmıştır. 1865 yılında Amerikanın petrol ihracatı 16 milyon \$ iken 1869 yılında 30 milyon \$ yükselmiş ve Amerikanın en büyük ikinci ihracat kalemi olmuştur. Bu dönemde Pensilvanya Dünya petrol üretiminin 1/3 ünü yapmaktadır; ancak 1891 yılına gelindiğinde en yüksek üretim değerine ulaşır ve daha sonraki dönemlerde Teksas, Oklahoma ve Kaliforniya eyaletlerinin arkasında yer alarak Amerikan toplam petrol üretiminin %10 nunu üretir durumuna gelir.

DEV AMERİKAN PETROL ŞİRKETLERİ NASIL OLUŞTU?

Amerikan petrol endüstrisine damgasını vurmuş en büyük şirket Standard Oil dir. Bu şirket 1870 yılında Rockefeller tarafından, Ohio da petrol üretmek, taşımak, rafine etmek ve satmak için kurulmuş entegre bir petrol şirketidir. Şirketin güçlü entegre bir petrol şirketi olmasından kaynaklanmaktadır. Petrol şirketleri sadece arama ve üretim olarak kaldıklarında uzun vadede başka büyük petrol şirketleri tarafından yutulurlar; çünkü petrol arama üretimden satışına kadar olan her safha aslında petrol iş kolunun bir "değer zinciri" dir. Bu şirket o dönemde petrol tröstü oluşturmakta çığır açmış bir şirket olarak sadece petrol endüstrisi tarihine değil tüm iş tarihine geçmiştir.

Standard Oil şirketi Rockefeller, Kardeşi Willion Rockefeller, Henry Flagler, Samuel Andrews ve Stephen Harkness ve Olivier Burr Jennings tarafından 10.000

hisse karşılığı kurulmuştur. Hisselerin 2.667 si Rocekefeller'da, Harkness 1.334, kardeşi William Rocekfeller, Flagler ve Andrews ayrı ayrı 1.333, Jennings 1.000 ve Rocekfeller, Andrews ve Flaglerin ortak olduğu başka bir şirket 1.000 hisse almıştır. 1868 yılında taşıma şirketi ile yapmış olduğu anlaşmada bir varilinde 71cent indirim almış ve karşılığında günlük 60 vagon yük garantisi vermiştir. Küçük ölçekli şirketler bu anlaşmaya karşı çıkmış ve kendilerinin bu kadar çok petrol üretmedikleri için bu anlaşmanın haksız rekabet oluşturduğunu söylemişlerdir. 1872 yılında Rockefeller South Improvement Co şirketine katılmış ve bu sayede taşıdığı petrol de indirimler ve taşıma ücretlerinde avantajlar sağlamıştır. Bu anlaşma ortaya çıkınca rakip firmalar Pensilvanya meclisinde bu taşıma imtiyazını geçersiz konumuna getirmişlerdir. Ancak Standard şirketinin yaptığı bu taşıma indirim anlaşmaları, kendi gaz yağı satış fiyatını 1868 ile 1870 yıllarında 58 cent den 26 cent'e kadar düşürmesine olanak sağlamıştır. Bu durum rakip firmalarda hoşnutsuzluk ancak tüketicide ise memnuniyet yaratmıştır. Bu şirket 1872 yılında iki aydan az bir zamanda Cleveland daki tüm rakiplerini ekarte etmiştir. "Cleveland Katliamı" olarak tarihe geçen bu olayda Standard Oil şirketi 26 rakip firmanın 22 sini yutmuştur. Rockefeller şirketi yönetmesine rağmen kararlar şirketin Cleveland daki ofisinde ortaklaşa alınıyordu. O dönemdeki eyalet kanunlarına göre şirketlerin büyüklükleri kısıtlanmakla beraber, Rockefeller ve ortakları bu kanunun boşluklarından yaratıcı şekilde yararlanıp şirketlerini hızla büyüttüler. 1874 yılında Pratt ve Rogers, bu güçlü rakibe karşı olmanın kendi zararlarına olduğu kanaatine varınca, gizli bir anlaşma ile Rockefeller'in ortağı oldular. Hatta ilerleyen zamanda Rogers, Standard Oil şirketinin "tröst" olmasında anahtar rolü üstlenmiştir. 1882 yılında diğer eyaletlere dağılmış şirketlerini bir tek çatı altında topladılar. Gizli bir anlaşma ile 37 küçük hisse sahibi kendi hisselerini, 9 büyük hisse sahibinin himayesine verdiler.

Bu dokuz kişi: **Rockefeller, kardeşi William Rockefeller, Oliver Payne, Charles Pratt, Henry Flagler, John Archbold, William Warden, Jabez Bostwick ve Benjamin Brewster.** Bu sayede 9 "trustee" (yeddi emin) hissedar Standard Oil şirketine bağlı 41 şirketi yönetir hale gelmişlerdir. Bu himaye organizasyonu öyle başarılı oldu ki diğer büyük kuruluşlarda aynı sistem uygulanmaya başlanılmıştır. Rocekfeller şirket satın alarak bir yandan büyürken

Standard_Oil

